

Anexa nr. 2 la ordinul ministrului educației naționale nr. 5003 / 02.12.2014

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

**Programa școlară
pentru disciplina**

**ISTORIE
CLASA a IV-a**

București, 2014

Nota de prezentare

Programa școlară pentru disciplina *Istorie* reprezintă o ofertă curriculară pentru clasa a IV-a din învățământul primar. Disciplina este prevăzută în planul-cadru de învățământ în aria curriculară *Om și societate*, având un buget de timp de 1 oră/săptămână.

Programa școlară pentru disciplina *Istorie* propune ca finalitate a învățării familiarizarea elevilor cu trecutul, prin utilizarea unor mijloace și contexte de învățare adecvate vârstei. Forma actuală a programei consolidează opțiunea pentru un parcurs de cunoaștere în care elevii fac cunoștință cu trecutul pornind de la situații familiare (fapte, evenimente legate de trecutul familiei sau al localității natale) și continuă cu teme care se situează la mai mare distanță în timp și spațiu.

Concepția pe care se întemeiază programa integrează aspecte care au în vedere, deopotrivă, ținte europene în domeniul educației, asumate prin legislația națională, dezvoltări actuale din domeniul științelor învățării și valorificarea bunelor practici de aplicare a curriculumului școlar în România și în alte țări.

Structura programei școlare include următoarele elemente:

- Competențe generale
- Competențe specifice și exemple de activități de învățare
- Conținuturi
- Sugestii metodologice

Competențele sunt ansambluri structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dezvoltate prin învățare, care permit identificarea și rezolvarea unor probleme specifice unui domeniu sau a unor probleme generale, în contexte particulare diverse.

Competențele generale sunt competențele dezvoltate prin studierea istoriei în învățământul primar.

Competențele specifice se formează pe parcursul unui an școlar, sunt derivate din competențele generale și reprezintă etape în dobândirea acestora. Competențele specifice sunt însoțite de exemple de activități de învățare, care constituie modalități de organizare a activității didactice în scopul realizării competențelor. Programa școlară propune, cu caracter de exemplu, diferite tipuri de activități de învățare, care integrează strategii didactice și care valorifică experiența concretă a elevului. Cadrul didactic are libertatea de a utiliza exemplele de activități de învățare pe care le propune programa școlară, de a le completa sau de a le înlocui, astfel încât acestea să asigure un demers didactic adecvat situației concrete de la clasă. Se asigură, în acest fel, premisele aplicării contextualizate a programei școlare și proiectării unor parcursuri de învățare personalizate, pornind de la specificul dezvoltării elevilor.

Conținuturile învățării sunt organizate pe domenii și reprezintă achiziții de bază, mijloace informaționale prin care se urmărește realizarea competențelor. Modul de abordare propus integrează istoria locală în istoria națională și pe aceasta în istoria universală. Alături de studierea evenimentelor, actuala programă propune o perspectivă culturală, oferind elevilor ocazia de a afla despre alte popoare europene, despre ocupații, mod de viață, obiceiuri, influențele reciproce sau despre conducătorii care le-au făcut onoare. Astfel, elevii din învățământul primar iau contact succint cu noțiuni și informații ce urmează a fi consolidate pe parcursul ciclurilor gimnazial și liceal.

Sugestiile metodologice au rolul de a orienta cadrul didactic în utilizarea programei școlare, oferind suport pentru proiectarea demersului didactic și pentru realizarea activităților de predare-învățare-evaluare, în concordanță cu specificul disciplinei și cu particularitățile de vârstă ale elevilor.

Demersurile de predare-învățare-evaluare propuse prin actuala programă se situează într-un context mai larg, conturat în câteva documente europene relevante:

- Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (2006/962/EC);
- Recomandarea Consiliului Europei privind predarea istoriei (15/2001);
- Convenția UNESCO pentru păstrarea/salvarea patrimoniului intangibil (2003);
- OMECT privind dezvoltarea problematicii diversității în curriculumul național (1529/18.07.2007).

Competențe generale

- 1. Localizarea în timp și în spațiu a evenimentelor istorice studiate**
- 2. Explorarea surselor relevante pentru a înțelege fapte și evenimente din trecut și din prezent**
- 3. Utilizarea termenilor istorici în diferite situații de comunicare**
- 4. Formarea imaginii pozitive despre sine și despre ceilalți**

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Localizarea în timp și în spațiu a evenimentelor istorice studiate

Clasa a IV-a
<p>1.1. Ordonarea cronologică a unor evenimente din viața familiei, a faptelor prezentate într-o situație de învățare</p> <ul style="list-style-type: none">- alcătuirea și prezentarea unei axe a timpului pe care să se reprezinte evenimente din viața personală, viața familiei sau istoria localității natale- alcătuirea și prezentarea arborelui genealogic al familiei, folosind o schemă dată- alcătuirea unui jurnal personal sau al clasei folosind enunțuri, desene, fotografii despre evenimente la care au participat în cadrul comunității- prezentarea unor albume personale cu fotografii din istoria familiei sau a comunității- citirea și discutarea unor biografii ale unor personalități din diferite domenii (istoric, literar, artistic etc.), ținând cont de încadrarea în timp- precizarea evenimentelor dintr-un text citit /audiat folosind expresii precum: la început/mai întâi/prima dată, apoi/după aceea, la urmă în final/în același timp etc.- aranjarea unei succesiuni de enunțuri după ordinea logică de desfășurare a evenimentelor și în funcție de factorul timp- participarea la jocuri de rol/dramatizări ale unor povestiri și legende istorice cunoscute- vizionarea și discutarea unor secvențe din filme istorice/reportaje TV, respectând ordinea desfășurării evenimentelor- alcătuirea de axe cronologice privind succesiunea unor evenimente/procese istorice
<p>1.2. Localizarea în spațiu a evenimentelor istorice</p> <ul style="list-style-type: none">- observarea hărților digitale și a simulărilor confruntărilor armate, folosind TIC- localizarea pe harta fizică a României a unor locuri/zone de importanță istorică- familiarizarea cu simbolistica fundamentală din mediul cartografic (formele de relief, reprezentări convenționale pentru peisajul antropic și de geografie umană)- descrierea unor fotografii ilustrând locuri, clădiri, preocupări ale oamenilor din localitatea natală sau din alte regiuni- lectura unor texte care ilustrează legătura dintre om și mediu (ocupații, locuințe, obiceiuri)
<p>1.3. Recunoașterea preocupării oamenilor pentru raportarea la timp și spațiu</p> <ul style="list-style-type: none">- realizarea unui jurnal al familiei care să conțină date și locuri importante, ordonate cronologic- studierea unor izvoare istorice scrise în care sunt menționate date, perioade de timp și nume de locuri- realizarea unor hărți/organizatori grafici care exemplifică măsurarea timpului în istorie (deceniu, secol, mileniu)- realizarea unei „istorii a măsurării timpului” pe baza informațiilor selectate din enciclopedii tipărite sau online- valorificarea informațiilor dobândite prin vizite la muzee, case memoriale, situri arheologice

2. Explorarea surselor relevante pentru a înțelege fapte și evenimente din trecut și din prezent

Clasa a IV-a
<p>2.1. Identificarea de surse istorice utilizând o varietate de instrumente, inclusiv tehnologiile de informare și comunicare</p> <ul style="list-style-type: none">- căutarea de surse de informare despre o temă istorică pusă în discuție- observarea dirijată a diferitelor tipuri de surse care să ofere informații din prezent și din trecut, în timpul lecțiilor desfășurate în școală sau în afara ei (de exemplu, muzee, case memoriale, biblioteci)- citirea și comentarea unor imagini/fotografii- descrierea unor fotografii ilustrând locuri, clădiri, preocupări ale oamenilor din localitatea natală

Clasa a IV-a

2.2. Aplicarea unor procedee simple de analiză a surselor pentru a identifica informații variate despre trecut

- realizarea de portofolii pe teme istorice, folosind Internetul și enciclopedii în format electronic etc. ca surse de informare
- observarea hâțurilor digitale și a simulărilor confruntărilor armate etc., folosind TIC
- discuții în grup despre faptele petrecute în trecutul îndepărtat sau apropiat
- exerciții de prezentare a ceea ce i-a impresionat în legătură cu un eveniment istoric
- formularea unor predicții asupra firului narativ al unor legende/povestiri istorice, pornind de la un fapt de însemnătate istorică
- redactarea unor compuneri în care să fie exprimată atitudinea față de anumite evenimente
- redactarea de texte având la bază modele ale unor personalități din istorie („Aș dori să fiu ca ...”)
- realizarea unor proiecte de grup care să evidențieze rolul personalităților în derularea evenimentelor de însemnătate istorică
- selectarea informațiilor oferite de sursele istorice pe baza unui plan de idei dat

2.3. Identificarea, pe baza surselor, a cauzelor, a consecințelor și a elementelor care s-au schimbat sau nu într-o anumită perioadă de timp

- prezentarea unor evenimente istorice drept consecințe ale altor evenimente
- exerciții de precizare a cauzelor/consecințelor unor fapte/evenimente istorice
- prezentarea stilului de viață al oamenilor din diferite perioade de timp
- analiza unor imagini care prezintă același loc în diferite perioade de timp/ momente istorice
- prezentarea unor fotografii de familie care evidențiază evoluția unor persoane sau felul în care un loc s-a schimbat/a rămas neschimbat de-a lungul timpului
- realizarea unor albume sau postere despre localitatea natală, școala, locuri cunoscute/îndrăgite
- realizarea unor expoziții de desene/picturi/colaje care arată felul în care au evoluat uneltele, armele, vestimentația oamenilor, arhitectura locuințelor

3. Utilizarea termenilor istorici în diferite situații de comunicare

Clasa a IV-a

3.1. Recunoașterea unor termeni istorici în cadrul unor surse accesibile

- lectura unor texte/surse istorice cu creionul în mână
- deducerea sensului unui cuvânt/termen istoric prin raportare la textul citit sau la mesajul audiat
- lectura unui text cu conținut istoric utilizând metoda SINELG
- realizarea unor organizatori grafici care susțin înțelegerea informațiilor din texte/surse istorice

3.2. Utilizarea corectă a termenilor istorici accesibili în situații de comunicare orală și scrisă

- povestirea unor evenimente/fapte istorice, utilizând termenii învățați
- povestirea unor evenimente semnificative din viața personală sau activitatea școlară, trăite sau proiectate în viitor, folosind verbe la timpuri potrivite
- repovestirea unor legende și povestiri istorice
- completarea unor texte lacunare
- realizarea și prezentarea unor proiecte individuale și de grup pe diferite teme istorice
- alcătuirea și rezolvarea de rebusuri pe teme istorice
- completarea unui jurnal cu dublă intrare în urma lecturii unui text/a vizionării unui film cu conținut istoric
- realizarea unor compuneri/desene/schițe/scenarii simple pornind de la informațiile selectate dintr-o sursă consultată individual sau în grup
- realizarea prezentării unei personalități istorice/a unui eveniment istoric
- realizarea unor afișe pentru promovarea unor serbări/concursuri cu tematică istorică
- dramatizarea unor lecturi istorice cunoscute
- exprimarea propriei păreri referitoare la un eveniment istoric, la faptele unei personalități istorice
- studii de caz simple, pe baza unor întâmplări din lecturi cu conținut istoric
- completarea unor jurnale de învățare după participarea la sărbători locale tradiționale sau prilejuite de evenimente istorice sau după vizitarea unor muzee și case memoriale

4. Formarea imaginii pozitive despre sine și despre ceilalți

Clasa a IV-a

4.1. Determinarea semnificației unor evenimente din trecut și din prezent

- formularea de întrebări și răspunsuri referitoare la evenimente din trecut, persoane și locuri cu semnificație istorică
- citirea unor lecturi istorice și povestirea faptelor istorice prezentate
- extragerea informațiilor esențiale dintr-un text cu conținut istoric
- lectura unui text cu conținut istoric și prezentarea ideilor esențiale, în perechi
- prezentarea unor evenimente utilizând organizatori grafici
- realizarea unor discuții în grup despre fapte/evenimente/personalități istorice
- exerciții de stabilire a unor relații evidente între evenimente istorice prezentate/cunoscute
- realizarea unui cvintet pornind de la un termen cheie/numele unei personalități istorice/numele unui eveniment istoric
- realizarea și prezentarea unor proiecte tematice
- prezentarea impresiilor după vizite la muzee și case memoriale

4.2. Recunoașterea asemănarilor și deosebirilor dintre sine și celălalt, dintre persoane și grupuri

- identificarea unor modalități în care ar fi putut acționa în anumite împrejurări din viața personală (de exemplu, exerciții de tipul „Ce ai făcut atunci ...?, Ce ai fi putut face ...? Ce ai face acum ...?”)
- discuții în grup referitoare la faptele unor personalități istorice, modul în care au influențat desfășurarea unor evenimente
- selectarea, pe baza surselor istorice, a asemănarilor și deosebirilor între fapte/evenimente, personalități
- stabilirea cu ajutorul organizatorilor grafici a asemănarilor și deosebirilor dintre fapte/evenimente, personalități, monumente
- redactarea unor texte în care să se evidențieze atitudinea față de fapte/evenimente, personalități din trecut

4.3. Manifestarea unei atitudini deschise în cazul unor situații care presupun comunicarea

- solicitarea unei explicații referitoare la informațiile de detaliu și termenii specifici dintr-un text cu conținut istoric/sursă accesibilă
- participarea la dialoguri pe teme istorice, aducând în discuție informații sau exprimându-și propria părere despre evenimente și personalități istorice
- formularea de întrebări și răspunsuri referitoare la faptele discutate
- selectarea unei informații dintr-un text istoric/sursă și motivarea alegerii făcute
- concursuri pe teme istorice tip „Cine știe câștigă”, la nivelul clasei sau între clase
- realizarea unei mape a clasei „Știați că?”, fiecare elev având posibilitatea să completeze cu informații pe care le consideră relevante pentru subiecte discutate sau descoperite pe parcursul cercetărilor personale
- realizarea pe grupe a unor postere/afișe pentru comemorarea/sărbătorirea unor evenimente/personalități
- proiectarea și realizarea unui colț muzeistic al clasei și utilizarea obiectelor colecționate în diferite ocazii
- realizarea și prezentarea unor jurnale de călătorie

Conținuturi

Domenii	CLASA a IV-a
Trecutul și prezentul din jurul nostru	<p>Noțiuni introductive: trecut-prezent (mileniu, secol, deceniu, epocă istorică), spațiu istoric, surse istorice</p> <p>Familia: trecutul familiei, sărbători de familie, timpul liber, activitățile cotidiene</p> <p>Comunitatea locală și națională: teritoriu, locuințe și viață cotidiană, tradiții, sărbători, religie, monumente ale eroilor</p> <p>Comunități ale minorităților pe teritoriul de azi al României</p> <p>Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală</p> <p>Popoare de ieri și de astăzi: localizare pe hartă, ocupații, tradiții, obiceiuri, sărbători</p> <p>Cunoașterea lumii prin călători</p>
Epoci, evenimente și personalități	<p>Antichitatea</p> <ul style="list-style-type: none"> - Legende și scrieri ale anticilor despre daci și romani <p>Evul Mediu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Figuri legendare de voievozi, domnitori și conducători locali în opere literare și istorice - Transilvania - spațiu multietnic. Sat și oraș în Transilvania medievală - Istorici și cronicari despre personalități ale minorităților <p>Epoca modernă</p> <ul style="list-style-type: none"> - Al.I. Cuza și Unirea - Carol I și independența, Carol Davila - Eroi ai Primului Război Mondial - Ferdinand și Marea Unire - România la cumpăna dintre milenii
Cultură și patrimoniu	<p>Locuri istorice din comunitate: mănăstiri, străzi și case istorice din comunitate, monumente ale eroilor, monumente reprezentative ale comunităților etnice din România</p> <p>Locuri cu importanță istorică pentru România:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Așezări și construcții dacice, grecești și romane (orașele grecești de pe malul Mării Negre) - Castele și cetăți martore ale evenimentelor istorice - Construcții religioase și ctitorii lor <p>Monumente și locuri incluse în patrimoniul UNESCO</p>

Conținuturi recomandate pentru teme din programă

Datorită specificului lor, câteva dintre temele propuse de programă sunt formulate în termeni generali. În funcție de interesele elevilor, de resursele didactice, de elemente suport pe care le poate oferi școala, profesorul va opta pentru cel puțin unul dintre conținuturile recomandate.

Popoare de ieri și se astăzi: Dacii, romanii, grecii, galii, slavii, turcii, românii, francezii, ungurii, germanii, rușii, sârbii, bulgarii

Cunoașterea lumii prin călători: Marco Polo, Cristofor Columb, Magellan, Badea Cârțan, Spătarul Milescu, Emil Racoviță, Alexander Csoma de Korosi, exploratori ai secolului XX

Legende și scrieri ale anticilor despre daci și romani: fragmente din Herodot, Strabon, Cassius Dio

Figuri legendare de voievozi, domnitori și conducători locali în opere literare și istorice: Gelu, Dragoș, Basarab, Mircea cel Bătrân, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul

Construcții religioase și ctitorii lor: Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Neagoe Basarab, Antim Ivireanu, Constantin Brâncoveanu

Monumente și locuri incluse în patrimoniul UNESCO: fortificațiile dacice din Munții Orăștie, așezările săsești cu biserici fortificate din Transilvania, orașul Sighișoara, bisericile din lemn din Maramureș, bisericile pictate din Nordul Moldovei.

Sugestii metodologice

Punerea în aplicare a programei reprezintă etapa în care un document curricular general se adecvează la diversitatea contextelor educaționale, o etapă care implică deopotrivă aspecte tehnice, dar și o provocare a creativității și inovației didactice.

Proiectarea activității didactice

Lectura personalizată a programei școlare are scopul de a identifica modalitățile concrete de aplicare a programei școlare la un context educațional specific. Documentele de proiectare elaborate de către profesor (planificarea calendaristică și proiectele unităților de învățare) oferă profesorului răspunsuri la următoarele întrebări:

- În ce scop voi face? (sunt identificate, în acest fel, competențe în cadrul respectivei unități de învățare).
- Cum voi face? (sunt determinate activitățile de învățare; activitățile de învățare pot fi selectate dintre exemplele oferite de programa școlară sau pot fi propuse de către fiecare cadru didactic).
- Ce conținuturi voi folosi? (sunt selectate, concretizate și organizate conținuturile).
- Cu ce voi face? (sunt analizate resursele, de exemplu, resurse materiale, inclusiv resurse TIC, de timp, forme de organizare a clasei de elevi).
- Cât s-a realizat? (se stabilesc instrumentele de evaluare care trebuie să evidențieze progresul înregistrat de fiecare elev în raport cu el însuși pe parcursul dobândirii competențelor prevăzute de programă).

Elaborarea planificării calendaristice implică: identificarea unităților de învățare, stabilirea succesiunii acestora, corelarea competențelor specifice și a conținuturilor și alegerea celor mai relevante activități de învățare, alocarea de timp pentru parcurgerea respectivelor unități de învățare.

Prin realizarea proiectelor de unități de învățare, profesorul valorifică deplin contextul educațional în care își desfășoară activitatea. Câteva dintre facilitățile pe care le oferă acest document de proiectare sunt:

- centrarea pe elementele „acționale” ale programei, care conduc la achiziții ale învățării: cunoștințe, abilități, atitudini;
- integrarea evaluării în demersul de predare-învățare; relația dintre învățare și evaluare este bine stabilită, prin cele două segmente de evaluare pe care le include unitatea de învățare;
- accentul nu mai cade pe activitatea profesorului ca ofertant de cunoaștere „de-a gata”, ci pe modul în care selectează, organizează/realizează activitățile de învățare prin care elevul va lua parte la construirea cunoașterii.

Elaborarea strategiilor de predare-învățare-evaluare

Orientarea demersului didactic pornind de la competențe determină utilizarea unor metode active care pot contribui la:

- crearea unui mediu educațional care încurajează interacțiunea socială pozitivă;
- exersarea lucrului în echipă, a îndeplinirii unor roluri specifice în grupuri de lucru, a cooperării cu persoane diferite în realizarea unei sarcini de lucru;
- realizarea unor conexiuni cu achiziții dobândite prin studiul altor discipline de învățământ;
- utilizarea, în activitatea didactică, a calculatorului ca mijloc modern de instruire, care să permită utilizarea tehnologiei informației și a comunicațiilor, în vederea desfășurării unor lecții interactive, atractive.

Strategii didactice recomandate pentru dezvoltarea competențelor

a. Utilizarea termenilor istorici în diferite situații de comunicare

Abordarea modernă, presupune ca profesorul clasei să fie preocupat să creeze ocazii de învățare semnificativă pentru elevii săi, iar metodele pe care le va folosi reprezintă mijloacele prin care sunt configurate activitățile de învățare ale elevilor.

Astfel, pentru competența specifică *Recunoașterea unor termeni istorici în cadrul unor surse accesibile*, activitatea de învățare *Realizarea unor organizatori grafici de tip ciorchine pe baza lecturii/audierii unor mesaje cu conținut istoric* se poate utiliza prin mai multe tehnici de organizare, cum ar fi: tabelul conceptelor, diagrama Venn, diagrama SPIDER MAP (pânza de păianjen), tabelul T. *Organizatorul grafic* este o metodă de învățare antrenantă, asigură transferul cunoștințelor, formează deprinderi și abilități de lucru. De asemenea, poate fi folosită și în evaluare, ca parte a predării - sub forma unor secvențe de recapitulare a unor noțiuni teoretice sau la finalul unei unități de conținut.

O altă metodă interactivă ce poate fi utilizată este metoda SINELG (Sistemul Interactiv de Notare pentru Eficientizarea Lecturii și Gândirii) care permite elevului să citească și să înțeleagă în mod activ un conținut/text istoric. Ca metodă, SINELG poate fi utilizată pentru etapa de realizare a sensului – învățare, înțelegere, iar cunoștințele anterioare ale elevilor se folosesc ca bază de plecare pentru lectura/ascultarea textului.

Competența specifică *Utilizarea corectă a termenilor istorici accesibili în situații de comunicare orală și scrisă* este prezentă în programă însoțită de o gamă de sugestii privind activitățile de învățare. Lista poate fi îmbogățită în activitatea curentă și de alte tipuri de activități de învățare, cadrul didactic având libertatea să aleagă în funcție de particularitățile clasei de elevi și ritmul de lucru. Se recomandă alternarea formelor de organizare a activității elevilor în echipe, pe grupe, individual, iar în conducerea activității, crearea motivației, încurajarea elevilor prin dozarea sarcinilor de lucru, stimularea interesului pentru studiul istoriei prin redactarea de articole în revista clasei (despre evenimente istorice studiate, transmiterea unui mesaj către o personalitate istorică studiată sau realizarea unei fișe de personaj).

Pentru evaluare se recomandă fișe de lucru, fișa de observare a comportamentului elevului în cadrul activităților de grup, rezolvarea de rebusuri pe teme istorice, probe/teste care să conțină itemi obiectivi și semiobiectivi, Tehnica 3-2-1, examinări orale.

b. Explorarea surselor relevante pentru a înțelege evenimente din trecut și din prezent

Istoria este una dintre disciplinele care pot asigura pregătirea elevilor pentru evaluarea de la finalul clasei a IV-a, unde itemii de evaluare sunt construiți după principiile testărilor internaționale (PIRLS). Această testare acordă ponderi egale materialelor destinate celor două scopuri ale lecturii: *lectura în scop literar și lectura în scopul achiziționării și utilizării informației*.

Sursele istorice scrise, textele istorice pot asigura elevului depășirea stadiului achiziției de cunoștințe, folosindu-se de acestea în scopul dezvoltării gândirii și modului de acțiune. Textele istorice sunt, de regulă, *texte cronologice* care prezintă ideile în secvențe ordonate temporal sau se referă la evenimente, fapte istorice sau scrisori. Pot fi utilizate și *texte necronologice*, care prezintă ideile organizate logic, argumentele, contraargumentele sau punctele de vedere fiind folosite pentru a susține evidența; acestea sunt prezentate în diferite forme cum ar fi liste, diagrame, grafice, hărți.

Lectura aprofundată a acestor tipuri de texte îi conduce pe elevi spre patru categorii de performanță vizate de itemi, identificate sub forma celor patru procese majore ale înțelegerii lecturii:

- *Extragerea informațiilor explicit formulate.*
- *Formularea unor concluzii directe.*
- *Interpretarea și integrarea ideilor și informațiilor.*
- *Examinarea și evaluarea conținutului, a limbajului și a elementelor textuale.*

Lectura de profunzime implică nu numai *abilitatea de a construi înțelesuri dintr-o varietate de texte, ci și comportamente și atitudini care sprijină lectura și învățarea* pe tot parcursul vieții.

Având în vedere contextele de învățare prezentate, următoarele metode folosite în studierea textelor/surselor istorice, asigură copiilor înțelegerea lecturii și, implicit, favorizează formarea unui bagaj de informații istorice și utilizarea corectă a unor termeni de specialitate accesibili:

- *lectura unui text cu creionul în mână și revenirea pe text;*
- *SINELG (Sistem interactiv de notare și evaluare a lecturii și gândirii);*
- *lectura cu predicții;*
- *lectura în perechi;*
- *organizatori grafici (Ciorchine, Explosia stelară, diagrama Venn-Euler, lanțul evenimentelor);*
- *metoda Cadrelor;*
- *învățarea dirijată cu ajutorul fișelor de lucru;*
- *Știu-Vreau să știu-Am învățat;*
- *Răspunde-Aruncă-Interoghează;*
- *Tabelul conceptelor;*
- *Jurnalul cu dublă intrare etc.*

Profesorii sunt încurajați să utilizeze strategii de predare centrate pe elev, care contribuie la dezvoltarea abilităților de învățare și de gândire critică într-un climat de respect în sala de clasă.

Eficientizarea procesului de învățare se bazează pe câteva repere fundamentale:

- învățarea interactivă, care presupune folosirea unor strategii de învățare focalizate pe cooperarea, colaborarea și comunicarea între elevi la activitățile didactice, precum și pe interacțiunea dintre cadre didactice și elevi;
- elaborarea în comun a obiectivelor învățării/explicarea a ceea ce se așteaptă de la elevi;
- dimensiunea aplicativă și feedbackul – orice proces de învățare este mai eficient și mai ușor de înțeles dacă informațiile prezentate sunt aplicate în situații reale de viață;
- modalitățile de sprijin în actul învățării.

Se recomandă folosirea metodelor de învățare activ-participative care îl apropie pe elev de obiectul de studiu *Istorie*, transformând-o într-o poveste, într-o sursă de exemple pentru organizarea propriei vieți, care să ajute la formarea de atitudini și comportamente, dar și la familiarizarea cu valori.

La acest deziderat contribuie lecția-dosar care poate fi folosită atunci când se abordează temele:

- *Comunitatea locală și națională.*
- *Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală.*
- *Cunoașterea lumii prin călători.*
- *Popoare de ieri și de astăzi.*
- *Figuri legendare de voievozi, domnitori și conducători locali în opere literare și istorice.*
- *România la cumpăna dintre milenii.*

Este recomandată folosirea unor metode cu dublu scop, de învățare și de evaluare, precum proiectul și portofoliul.

Proiectul începe în clasă, prin definirea și înțelegerea sarcinii de lucru, eventual și prin începerea rezolvării acesteia și se continuă acasă, pe parcursul a câtorva zile sau săptămâni. În acest timp elevii se consultă permanent cu învățătorul. Proiectul se încheie tot în clasă, prin prezentarea în fața colegilor a unui raport asupra rezultatelor obținute și a produsului realizat de către autor/autori.

Evaluarea portofoliului se poate face pentru fiecare produs, în momentul realizării acestuia, sau global, la finalul unei perioade stabilite împreună cu elevii, după criteriile anunțate și discutate în prealabil.

c. Formarea atitudinii pozitive față de sine și față de ceilalți

Unele dintre activitățile de învățare sugerate pentru aceste competențe pot fi valorizate și din perspectiva evaluării achizițiilor cunoștințelor și abilităților prin rezultatele activităților de învățare. Astfel, organizarea de concursuri pe echipe, bazate pe diferite conținuturi din programă evidențiază, la nivelul echipelor participante și a interacțiunii cu partenerii de echipă, colaborarea în vederea obținerii celor mai bune performanțe. În acest sens, concursurile de tipul *Cine știe câștigă* sau cele organizate cu ocazia zilei de 24 Ianuarie, Zilei Naționale a României permit învățătorului să evalueze, pe lângă elementele de conținut și gradul de implicare a elevilor, modul cum interacționează cu colegii pentru atingerea unui scop comun. Realizarea proiectelor, posterelor sau afișelor facilitează anunțarea unor criterii de apreciere, de la elementele de conținut la cele estetice. În același timp, este valorizată contribuția fiecăruia dintre membrii echipei la obținerea rezultatului, precum și aptitudinilor individuale ale fiecăruia. De exemplu, un poster se poate evalua pe baza unor criterii precum: *prezența elementelor de conținut istoric folosite adecvat, contribuția individuală la realizarea posterului, aspectul estetic.*

Organizarea conținuturilor

Opțiunile în privința conținuturilor au avut în vedere criteriul accesibilității (dacă pot fi înțelese și însușite de către elevi), respectiv cel al relevanței aplicative a acestora (dacă conținuturile sunt semnificative și relevante pentru existența cotidiană și pentru experiența de viață a tuturor elevilor).

Principiul istoriei integrate, însemnând valorificarea contextului european/internațional în învățarea istoriei naționale este cel care a determinat selecția și organizarea conținuturilor.

Majoritatea temelor propun conținuturi care vizează istoria națională și cea europeană. Când va aplica programa la clasă, profesorul va putea negocia cu elevii opțiunile pentru teme de istorie europeană și națională. Acest mod de aplicare a programei răspunde unui principiu de proiectare curriculară care propune valorificarea contextului școlii, în funcție de interesele elevilor, de resursele didactice, de elemente suport pe care le poate oferi școala și chiar de opțiunea pentru un demers didactic mai tradițional sau mai inovativ. În acest context, recomandăm ca profesorii să abordeze din perspectivă europeană cel puțin una dintre temele subsumate fiecărui domeniu.

Așa cum sunt construite, aceste teme pot deveni subiecte pentru activități extrașcolare sau pentru programe de CDS elaborate la nivelul școlii. Un bun exemplu este tema *Figuri legendare de voievozi, domnitori și conducători locali în opere literare și istorice*. Aceasta permite abordări diverse. Un posibil demers, bazat pe lucrări literare (de exemplu, legende istorice scrise de D. Bolintineanu, povestiri istorice scrise de E. Camilar sau prelucrări ale cronicilor medievale), poate propune elevilor figuri istorice emblematice (de exemplu, *Gelu, Dragoș, Basarab, Mircea cel Bătrân, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul*). Un alt demers, aplicabil în mod deosebit în cazul comunităților mono sau multiculturală, oferă profesorului libertatea de a prelua conceptul de figură istorică și de a-i da consistență pornind de la evenimente istorice care definesc identitatea locală. În unele situații – exemplul cel mai bun este cel al minorităților etnice – demersul presupune și abordări de istorie europeană.

Pentru realizarea unei imagini unitare și înțelegerea mai completă a unor fenomene sau realități istorice, profesorul pentru învățământul primar are ocazia de a aborda activitățile (atât pe cele de învățare, cât și pe cele de evaluare) într-o manieră interdisciplinară.

Această abordare poate viza, deopotrivă, domeniile de conținut și temele subsumate acestora, dar și competențele specifice.

Câteva dintre exemplele de mai jos valorifică deschiderea programei către celelalte obiecte de studiu din aria *Om și societate*.

- a. Tema *Figuri legendare de voievozi, domnitori și conducători locali în opere literare și istorice (Istorie)* se poate corela cu temele *Raporturile noastre cu ceilalți oameni și Valori, norme și comportamente moral-civice (Educație civică)* și cu tema *Viața creștinului împreună cu semenii (Religie)*. Astfel, se pot susține reciproc, în formarea lor, competențele *Recunoașterea asemănărilor și a deosebirilor dintre sine și celălalt, dintre persoane și grupuri (Istorie)*, *Recunoașterea unor comportamente moral-civice din viața cotidiană, Deosebirea comportamentelor prosociale de cele antisociale (Educație civică)* și *Evaluarea modului în care sunt aplicate reguli de comportament moral-creștin, în diferite contexte de viață (Religie)*. Din perspectiva conținuturilor propuse, tema de istorie ar putea fi îmbogățită prin discutarea valorilor moral-religioase pe care le-au promovat acești conducători. Paleta de activități aflate la îndemâna cadrului didactic este foarte variată: *mini-proiecte individuale sau de grup, realizarea de mici narațiuni pe baza unor informații obținute de la ceilalți (familie, cunoscuți), transpunerea în mici scenete a unor fapte sau a unor atitudini, ilustrarea prin desene a calităților/defectelor conducătorilor, antrenarea în concursuri de tipul „Cine știe, câștigă!”, pe tema faptelor și comportamentelor acestor figuri legendare etc.*
- b. Temele *Comunitatea locală și națională (Istorie)*, *De la orizontul local la țară (Geografie)*, *Locuri de apartenență (Educație civică)* și domeniul *Mari sărbători creștine (Religie)* pot fi abordate integrat. Ele constituie suport pentru formarea unor competențe specifice pentru fiecare dintre disciplinele menționate. În acest scop, se pot realiza activități diverse, așa cum sunt:
 - *proiecte de grup, cu teme precum „Ce am aflat despre satul/ orașul meu?”, „Jurnalul localității mele” „Ziua localității mele” (care să se concretizeze fie în expunerea de către elevi a unor date privind comunitatea locală, obținute prin chestionarea membrilor familiei sau a unor apropiați, fie în alcătuirea unui mic „jurnal”, în care fiecare să consemneze, într-o manieră proprie, părerea despre propria localitate, despre particularitățile sale istorico-geografice și alte elemente ale specificului cultural local);*
 - *expoziție alcătuită din desene ale elevilor („Eu în/și localitatea mea”) – desene care să exprime plastic modul în care aceștia percep comunitatea locală/de apartenență și care să respecte, la alegere sau integral, cerințe precum: de a surprinde cum arăta în trecut și cum arată în prezent localitatea, ce are ea specific din perspectiva mediului cultural sau a mediului natural;*
 - *realizarea de jocuri de rol, pentru simularea diferențelor/ particularităților comportamentale și acționale ale elevilor în condițiile în care li s-ar schimba identitatea/localitatea de domiciliu/ orizontul local de viațuire („În ce fel m-aș manifesta dacă m-aș fi născut și aș locui în ...);*
 - *alegerea și confecționarea, de către elevi, a unor simboluri reprezentative pentru casa/ domiciliul și pentru școală (de exemplu, ecusoane, realizate pe post-it-uri, etichete etc.), și amplasarea acestora pe harta localității, reliefând deopotrivă deosebirile de amplasare, relațiile de vecinătate cu ceilalți colegi și, în final, particularitățile propriei comunități față de altele („Unde și cine sunt eu/Unde și cine suntem noi?”).*

Prin toate elementele componente, programa încurajează profesorii să valorifice oportunitățile de abordare diferențiată a elevilor, atât în ceea ce privește abilitățile diferite, datorate experiențelor anterioare de învățare, cât și în relație cu cele care decurg din caracteristicile individuale ale acestora. Astfel, programa răspunde cerințelor referitoare la modalitățile de folosire a timpului la dispoziție de către profesor, prevăzut de legislația actuală.

Grupul de lucru

Doru Dumitrescu	Ministerul Educației Naționale
Laura Elena Căpiță	Institutul de Științe ale Educației
Daniela Beșliu	CMBRAE – Școala Gimnazială Nr. 113, București
Mirela Popescu	Colegiul Național „Spiru Haret”, București
Carmen Tomescu	Școala Gimnazială „Ion Ghica”, Iași
Emoke Bukkosi	Școala Gimnazială Halchiu, secția Satu Nou, județul Brașov
Marian Ciuperceanu	Colegiul Național „Frații Buzești”, Craiova